

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการ การใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการชลประทานขนาดเล็กที่ผ่านๆ มานับว่าเป็นผลกระทบต่อการใช้งานของราษฎรหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านปริมาณ คุณภาพและการครอบคลุมพื้นที่ ข้อมูลจากการสังเกตและการสอบถามราษฎรผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานขนาดเล็กในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวนหลายโครงการ รวมถึงโครงการอ่างเก็บน้ำ อัยปาโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดเล็กที่ก่อสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 และแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2546 รวมเวลาดำเนินการ 2 ปี ได้ส่งน้ำให้ราษฎรใช้เป็นเวลาประมาณ 3-4 เดือน โดยใช้หลักในการจัดการน้ำในรูปแบบเหมือนกับโครงการอื่นๆทั่วไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้งานของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการฯ จำนวน 410 ครัวเรือน เช่นกันในลักษณะการใช้น้ำไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือน จนเกิดปัญหาต่อการดำรงชีวิตของราษฎรตามมา

นโยบายของกรมชลประทาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราษฎรผู้ใช้น้ำ โดยให้ราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการฯ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ลักษณะรูปแบบการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จากนโยบายและปัญหาในการจัดการน้ำดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้นำหลักวิชาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การพัฒนามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนครราชสีมา โดยการสร้างหน่วยระบบทำงานเพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา สำหรับการบริหารจัดการการใช้น้ำของราษฎร ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการและยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดตั้งเงินกองทุนหมุนเวียนในการวิจัยครั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้สร้างยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ขึ้นแล้ว ได้ทำการทดสอบยุทธศาสตร์ ด้วยกรรมวิธีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วและกำหนดตัวชี้วัดเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของแต่ละยุทธศาสตร์ (หน่วยระบบทำงาน)และรวมถึงความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำทั้งระบบตามเกณฑ์การวัดที่กำหนดไว้ ดังนี้คือ

1. ยุทธศาสตร์การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ จากการทดสอบพบว่าราษฎรสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 256 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.43 จำนวนสมาชิกที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรมีความเห็นว่าเป็นการบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพส่งผลให้มีน้ำใช้เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 71.57 จากผู้ตอบคำถามจำนวน 102 คน ขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งองค์กร มี 3 ขั้นตอน และดำเนินการตามหลักการที่กำหนดไว้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นตอนเตรียมและริเริ่มจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ขั้นตอนการประชุมจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (3) ขั้นตอนดำเนินการเบื้องต้นขององค์กรผู้ใช้น้ำ สมาชิกจำนวน 256 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ของจำนวนราษฎรที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกทั้งหมด ให้ความร่วมมือและเสียสละทุนทรัพย์ในการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ จำนวนสมาชิกทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่เบื้องต้นและการก่อตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ มีรูปแบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สามารถคงสภาพไว้ได้ในลักษณะรูปแบบหนึ่งองค์กร คือ องค์กรผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริอำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

2. ยุทธศาสตร์การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ จากการทดสอบพบว่ากระบวนการบริหารเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องครบทั้ง 3 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเตรียมการคือการเรียกประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำเพื่อเสนอชื่อบุคคลเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการแต่ละตำแหน่ง (2) วิธีการเรียกชื่อผู้ที่ถูกเสนอชื่อเพื่อให้สมาชิกยกมือโหวตเสียง ลงประชามติแล้วนับคะแนน โดยถือเอาผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการฯ (3) เมื่อได้รายชื่อครบทุกตำแหน่ง นำรายชื่อเสนอนายอำเภอเจ้าของพื้นที่ ลงนามแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการฯ การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารได้ครบจำนวน 5 กลุ่มและแต่ละกลุ่มมีจำนวนครบตามกำหนด ดังนี้ ประธาน 1 คน รองประธาน 3 คน เลขานุการ 1 คน เสร็จญิก 1 คนและกรรมการ 11 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน ซึ่งมีสถานภาพ หน้าที่และพฤติกรรมแตกต่างกัน โดยเฉพาะความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร และการอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เท่ากัน บางคนขาดความสนใจและไม่อุทิศเวลาให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ภาระไปตกแก่กรรมการคนอื่น ดังนั้นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ จำนวน 17 คน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมกับปริมาณงานและหากขาดหายไปส่วนหนึ่งก็สามารถที่จะปฏิบัติงานทดแทนกันได้

สมาชิกผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำที่ได้ผ่านกระบวนการคัดเลือกโดยสมาชิกผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกันจำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของสมาชิกทั้งหมด

ความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์และการอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเกินกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และคณะกรรมการจำนวน

17 คน ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน แม้บางครั้งจะมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่ก็ยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกันและยอมรับกฎกติกาที่ถือเอาเสียงเกินกว่าครึ่งหนึ่งเป็นข้อยุติ

คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความมุ่งมั่นและเสียสละในการดำเนินงานจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกผู้ใช้น้ำ

3. ยุทธศาสตร์ในการจัดตั้งเงินกองทุน ด้วยการเรียกเก็บจากสมาชิกผู้ใช้น้ำได้เงินจำนวน 7,680.00 บาทและได้จากผู้บริจาคสมทบทุนจำนวน 5,000.00 บาท รวมเป็นเงินกองทุน 12,680.00 บาท นำเงินฝากธนาคารในนามบัญชีเงินกองทุนหมุนเวียนกลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาดใจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยอดเงินกองทุนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นแต่ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีการทำธุรกรรมเกี่ยวกับการเงิน ส่วนที่เพิ่มขึ้นเป็นเฉพาะค่าสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นและรวมถึงดอกเบี้ยเงินฝาก แม้ว่าเป็นเงินกองทุนจะมีจำนวนน้อยแต่ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้องค์กรถูกยกเลิกไป เนื่องจากไม่มียอดค่าใช้จ่ายจึงทำให้หน่วยองค์กรยังคงสภาพไว้ได้

4. ความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์โครงการอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับได้ว่าบรรลุผลเนื่องจากมีโครงสร้างที่ครบองค์ประกอบคือ 3 หน่วย ระบบทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพทุกหน่วยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 และสามารถใช้ในการบริหารจัดการน้ำให้ราษฎรเพื่อการอุปโภค-บริโภคได้อย่างเพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 433 ลิตร/ครัวเรือน/วัน สามารถส่งน้ำได้ครอบคลุมพื้นที่ทุกครัวเรือนและส่งน้ำเพื่อการเกษตรได้อย่างเพียงพอ ทำให้สมาชิกผู้ใช้น้ำพึงพอใจต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโดยไม่มีการร้องเรียนหรือต่อต้านเกิดขึ้นเลย

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาดใจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มต้นด้วยขั้น $DO, R_1A \rightarrow R_2O$ เป็นการศึกษาปัญหาทุกชั้นรอบ ปัญหาเป้า ปัญหาปัจจัยและปัญหาสืบเนื่อง ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัญหา ขั้นตอน $R_2A \rightarrow R_2O, D_2A \rightarrow D_2O$ กำหนดเป้าหมายของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำโดยการสร้างยุทธศาสตร์ขึ้น 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ (2) ยุทธศาสตร์การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำ (3) ยุทธศาสตร์การจัดตั้งเงินกองทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นโครงสร้างของกระบวนการบริหารจัดการแล้วทำการทดสอบยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นด้วยการกำหนดประเด็นชี้วัด ตัวชี้วัดและเกณฑ์การวัด รวมถึงการทดสอบความสำเร็จและความยั่งยืนของกระบวนการด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น

ผลการทดสอบเป็นข้อยืนยันได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการฯ มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน สามารถนำรูปแบบไปใช้กับโครงการอื่นๆ ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรผู้ใช้น้ำของราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาโจ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อพิจารณาผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทานขนาดเล็ก โครงการอื่นๆ และเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างระบบการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบต่างๆ 7 ประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำที่ส่งไปให้สมาชิกใช้ในการอุปโภค – บริโภค ยังสะอาดไม่สะอาดเพียงพอตามมาตรฐานน้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค จึงควรพิจารณาก่อสร้างโรงกรองน้ำเพื่อกรองน้ำจากจุดเริ่มต้นที่ส่งน้ำ เพื่อการส่งน้ำกระจายให้สมาชิกได้ใช้น้ำที่สะอาดตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้
2. ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการบริหารจัดการมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการบริหารจัดการน้ำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก
3. ควรมีการจัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำให้มีความถี่มากกว่านี้เพื่อการเสริมสร้างความรู้ทักษะในการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป
4. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร การประมง การอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
5. ควรจัดให้มีการอบรมสมาชิกผู้ใช้น้ำในการรักษาป่าไม้ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำของโครงการฯ เพื่อรักษาปริมาณน้ำต้นทุนให้คงอยู่ในสภาพเดิมด้วยวิธีการเผ่าระวังไม่ให้มีการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณดังกล่าว
6. ควรนำมาตรการใดๆ ทางสังคมมาใช้เพื่อชักนำให้ราษฎรในเขตพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการฯ มาสมัครเป็นสมาชิกให้ครบทุกครัวเรือน เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการน้ำ
7. ในปัจจุบันมีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แหล่งน้ำขนาดเล็กเมื่อดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จควรส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับสมาชิกผู้ใช้น้ำมากที่สุดเข้ามาดูแลและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ นับว่าเป็นผลดีเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณและสามารถตั้งงบประมาณมาใช้ในการบำรุงรักษาแหล่งน้ำได้ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
8. ก่อนมีการเริ่มโครงการ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง